

Executive summary (introduction)

De in 1993 opgerichte Golfclub Driene speelt op een golfbaan die behoort tot een van de oudste van Nederland. Deze 9 holes baan is in opdracht van de Twentsche Golfclub in 1926 ten zuiden van Hengelo aangelegd. In 2014 werd een shortgame baan op een voormalig weiland toegevoegd. Het grootste deel bevindt zich binnen de gemeente Hengelo, een klein deel binnen de gemeente Enschede. De oppervlakte bedraagt circa 30 hectare waarvan 17 hectare is ingericht ten behoeve van de golfsport. De overige 13 hectare bestaat overwegend uit bos; De Driene kan zich met recht een bosbaan noemen.

Het terrein is eigendom van Landgoed De Belder en is gerangschikt onder de Natuurschoonwet ('NSW Landgoed'). Enkele bosvakken in het zuidelijk deel zijn aangewezen als onderdeel van een ecologische corridor (EHS) waar natuurontwikkeling en beekherstel als belangrijkste maatregelen gelden. De praktische invulling ligt echter stil, in afwachting van de overheden. Wel is er een amfibieëntunnel onder de Hengelose weg aangelegd.

De club is sinds 2008 deelnemer aan Committed to Green en werd in 2010 voor de eerste keer GEO-gecertificeerd. Deze rapportage betreft inmiddels de derde GEO-audit en is niet los te zien van de vorige audits. Het accent ligt op de ontwikkelingen van de laatste 3 jaar en de kansen voor verbetering voor de komende periode van 3 tot 5 jaar. Voor deelname aan GEO noemt de GEO-werkgroep drie belangrijke redenen: (1) men voelt zich maatschappelijk verantwoordelijk, (2) GEO geeft houvast op de weg naar duurzaam ondernemen en (3) deelname versterkt de waarborging van de natuur waarvan men houdt. Inhoudelijke ondersteuning wordt o.a. gezocht bij de golfarchitect, een landschapsarchitect, een veldbioloog, energie-adviseurs en een expert op het gebied van sportgras. In de afgelopen jaren zijn op de meeste fronten vorderingen gemaakt, mede dank zij de inzet van de GEO-werkgroep. De in 2013 genoemde verbeterpunten (CIP's) zijn aangepakt of zullen in 2017 worden uitgevoerd.

Nature

General observations

De golfbaan is onderdeel van het 'hogere zandgrondengebied', kenmerkend voor het landschap van Oost Nederland. Beekdalen en hogere gebieden wisselen elkaar af. Reliëf is bepalend, maar nauwelijks waarneembaar aanwezig. Bodems zijn gevormd in leemhoudend fijn zand, lokaal verrijkt door eeuwenlange bemesting van de akkers. Voedselrijkdom en vochtgehalte variëren op korte afstand, wat de basis is voor de grote ecologische diversiteit.

De baan past naadloos in het historische landschapspatroon en ongeveer alle kenmerkende landschapselementen zijn hier te vinden binnen de beperkte 30 hectare: verspreide bebouwing, naald- en loofbos, beek en broekbos, kleine akkers, beukenlanen, veldwegen, houtwallen met eeuwenoude hakhoutstoven, restanten van een meidoornhaag en een kleine poel. Deze voormalige drinkpoel is in 2016 vergroot en geschikt gemaakt als amfibieënpoel, in samenwerking met Overijssels Landschap. Het meest fraaie en tevens verbindende element, zowel ecologisch als landschappelijk, is de Drienerbeek die zich steeds weer anders manifesteert.

Het landschap komt als drager tot zijn recht in de beheerstrategie (Bosgroep Noord-oost Nederland). Ook het beeldbepalende bomenplan dat door een landschapsarchitect wordt gemaakt, heeft het historische landschap als basis en vestigt de aandacht op bosranden en solitair. Onderdeel van dit bomenplan is een digitale 3D scan van de bomen langs de randen van de fairways. De in 2013 genoemde verbeterpunten zijn uitgevoerd of in gang gezet.

Specific observations

- Consultations & Surveys

Vanaf 2013 zijn er geen natuurinventarisaties geweest. Reden hiervoor is dat er binnen de club geen capaciteit is. Wel is in 2015 in het kader van de Flora- en faunawet, ter voorbereiding van de kap van de beukenlaan, een jaarrond vleermuisonderzoek volgens het vleermuisprotocol verricht om er zeker van te zijn dat er geen verblijfplaatsen zouden sneuvelen. Hiermee is er inzicht in de betekenis van het gebied voor vleermuizen. Er zijn afspraken gemaakt met een externe veldbioloog om vanaf 2017 te inventariseren op alle soortgroepen, met het accent op broedvogels en planten.

- Habitats & Designations

De natuurlijke eenheden bestaan grotendeels uit inheems gemengd bos, maar ook naaldbos met grove den komt voor. Buiten het bos staan vrij vaak exoten, gekozen op kleur en vorm. Dat levert soms ongebruikelijke combinaties op, zoals hoge populieren naast dennen. Heel bijzonder zijn de meerstammige esdoorns tussen holes 7 en 8. Er is alvast voor vervangende aanplant gezorgd. Gezien het belang van bomen gaat veel aandacht naar boomcontroles om veiligheid en esthetiek te waarborgen (VTA).

De rough vertoont nogal wat verschillen qua voedselrijkdom, wat zich weerspiegelt in de vegetatie, die kan variëren tussen ruig gras en struikheide. De beekoevers zijn matig tot slecht ontwikkeld. Behalve de kleine poel is er op hole 5 een vijver. Deze heeft gedeeltelijk een natuurlijke overgang naar de bosrand. Kenmerkende vogelsoorten zijn dodaars, groene specht en boomklever. Het gebied is rijk aan zoogdieren, waaronder veel marterachtigen (steenmarter, hermelijn, eekhoorn en bunzing). De aanwezigheid van de zeldzame en bedreigde veldspitsmuis is bijzonder.

- Turfgrass Species

Op de fairway en rough groeien veel soorten gras waaronder witbol (*Holcus*), struisgras (*Agrostis*) en straatgras (*Poa annua*). In de greens is struisgras toegenomen en daar nu het meest dominante gras. Struisgras is minder gevoelig voor schimmels, droogteresistent en heeft weinig nutriënten nodig.

- Conservation & Enhancement activities

De beheerstrategie (update voor 2016-2021) zorgt voor de grote lijn van het beheer van de bospercelen en landschapseenheden. Groot onderhoud wordt uitbesteed, maar de bosranden en solitaire zijn in eigen beheer. Het geïntegreerd bosbeheer dat men toegepast heeft drie doelen: (1) natuur, (2) landschap en (3) houtproductie, dat laatste puur als resultaat van het dunnen. Dunnen gebeurt om toekomstbomen vrij te stellen. Natuurlijke verjonging wordt indien nodig aangevuld met aanplant. De historische beukenlaan is in 2016 geheel opnieuw aangeplant. Amerikaanse vogelkers en braam zijn lokaal hinderlijk en worden zo veel mogelijk mechanisch verwijderd. Daarbij krijgt greenkeeping hulp van de 'Bosbende': leden die zich als vrijwilliger inzetten voor hun baan. De rough wordt niet of nauwelijks gemaaid. Versralen van de rough heeft op de meest voedselarme delen geleid tot vestiging van struikheide, bijvoorbeeld bij hole 6, weliswaar op gang geholpen door beperkte aanplant en uitleggen van heidemaaisel. In 2016 is voor het eerst het Bentheimer Landschap ingeschaard als 'wollige grasmaaier'. De amfibieënpool is klein en groeit daardoor snel dicht, maar ligt open en is vrij van opslag. Overige faunavoorzieningen zijn broedvogelkasten, vleermuiskasten en takkenrillen in de bosrand.

- Continual improvement

1

Verzamel alles op één werkkaart: landschapszones met streefbeelden, landschapselementen, beheervakken, attentieplekken (kwetsbaar, natuurwetgeving), VTA- en beeldbepalende bomen.

2

Gericht monitoren en betrek daarbij zo veel mogelijk leden. Stel samen met veldbioloog vooraf de doelen en selecteer sleutelsoorten en representatieve vegetaties waar de aandacht naar gaat. Denk daarbij aan ambassadeurfunctie, herkenbaarheid, ruime mogelijkheden om maatregelen te treffen die ook doorwerken op andere soorten, educatieve meerwaarde.

3

Bekijk de mogelijkheden van een bijen- en vlinderborder en daarbij een bijenhotel bij het clubhuis.

4

Maak een natuurplan voor het reststuk bij de oefenholes: een extra poel omzoomd door bloemrijk hooiland of ruigte bijvoorbeeld, of een bloemenakker.

5

Bij herplant aandacht voor inheemse soorten die de bodem verbeteren en/of een hoge ecologische meerwaarde hebben, zoals linde, es, haagbeuk, hazelaar.

water

General observations

Oppervlaktewater is te vinden in de vorm van de Drienerbeek die van oost naar west de baan doorsnijdt om uiteindelijk in de Koppelleiding uit te stromen. De beek volgt min of meer haar oorspronkelijke loop, maar is geen ruimte aan natuurlijke processen gegeven. Het beheer van beek en oevers valt onder de verantwoordelijkheid van Waterschap Vechtstromen. De golfclub wil graag af van de beschoeiing en liever natuurlijke oevers op plaatsen waar dat kan, maar dat heeft voor het waterschap geen prioriteit. Overig oppervlaktewater is beperkt tot een vijver bij hole 5 en een kleine poel bij de oefenholes. De baan is doorgaans niet nat; drainage is alleen op kritische plekken aangelegd. Regenwater van daken en (halfverharde) parkeerplaats wordt op natuurlijke wijze afgevoerd en belast het riool dus niet. De in 2013 genoemde verbeterpunten zijn aangepakt.

Specific observations

- Sources & level of consumption

Leidingwater kan via één watermeter worden gemonitord. De verbruikscijfers zijn laag en laten een gestage afname van ongeveer 10% in 3 jaar zien. Beregening gebeurt met regenwater dat zich op natuurlijke wijze in de vijver verzameld. Het grondwaterverbruik is onbekend, maar aannemelijk is dat deze laag zal zijn, omdat pas water opgepompt wordt als het vijverpeil onder een vastgesteld niveau zakt. Er mag tot maximaal 10 m³ water per uur onttrokken worden, vanaf een diepte van 22 m. 2017 verwacht men een watermeter op de pomp te kunnen installeren.

- Irrigation & efficiency

Alleen de greens en tees worden beregend. Vanaf 2016 wordt een vochtmeter gebruikt, die in 2017 zal worden gecombineerd met een weerstation, zodat het mogelijk wordt om efficiënt met water om te gaan. Bij een bodemvochtgehalte van 10% wordt beregening opgestart. Beregening vindt automatisch plaats en wordt jaarlijks ingeregeld en afgestemd per twee sproeiers.

- Wider Activities to reduce water consumption

Afspuiten van machines gebeurt dagelijks met lucht en slechts een maal per maand met leidingwater. Sanitair is voorzien van spaarknoppen. Beregening gebeurt in de nacht, wanneer verdamping minimaal is. De geleidelijke overstap naar struisgras (*Agrostis*) leidt tot een lagere waterbehoefte. De preciezere afstemming van de watergift op de behoefte van het gras zal vanaf 2017 leiden tot verdere vermindering van waterverbruik.

- Continual improvement

5

Daar waar mogelijk de beek natuurlijker laten stromen, met overloop, plas-dras of natuurlijke oever. Dit past in het kader van de EHS.

6

Beregening verder afstemmen op de combinatie van bodemvochtmetingen en weerstation, met als doel effectiever waterverbruik en betere kansen voor struisgras.

Energy

General observations

In 2007 is het clubhuis onder architectuur verbouwd; de netto inhoud is toegenomen door uitbreiding met nieuwbouw en de indeling van ruimtes is efficiënter. Deze verbouwing heeft gezorgd voor afname van energieverbruik en biedt ook perspectieven voor bijvoorbeeld zonne-energie. Er is een energie-audit verricht met het oog op veiligheid van de bekabeling. De audit zal in 2017 worden verbreed. De greenkeeperwerkplaats is toe aan vervanging, hetgeen nieuwe mogelijkheden biedt.

Specific observations

- Sources & Levels of Consumption

Er wordt gebruik gemaakt van hernieuwbare energie. Het energieverbruik is laag en de cijfers laten een gestage afname zien, zelfs in verhouding tot het aantal spelrondes en relatief kleine ledental gezien. Het verbruik van diesel en benzine is gemiddeld voor een 9 holes baan.

- Diversifying energy supply

Er is de afgelopen jaren serieus gekeken naar de mogelijkheden van energiewinning op eigen terrein. Verwarming met pellets is overwogen, maar afgefallen vanwege de uitstoot van CO2 en de te grote investering. Zonne-energie en bodemwarmte (warmtewisselaars) zijn reële opties. De geplande nieuwe greenkeepingsloods geeft misschien mogelijkheden, hoewel bomen rondom de effectiviteit beperken. Het platte dak van nieuwe aanbouw biedt mogelijk betere kansen.

- Activities undertaken to reduce energy and fuel consumption

Installatie van HR ketels, dubbel glas, isolatie op basis van infra-rood scans en vervanging van verlichting door LED-lampen zijn uitgevoerd. De verlichting van de driving range wordt nauwelijks gebruikt, waarmee investering in LED-verlichting weinig zinvol is. Op het programma staat nog de beoordeling en vervanging van keukenapparatuur, bijvoorbeeld een nieuwe afzuiginstallatie. Een actieprogramma is gepland.

Er is tijdens de verbouwing veel extra lockerruimte gecreëerd en de situering van de baan tussen twee steden impliceert voor veel leden korte fietsafstanden. Fietsen naar de golfbaan is in dit geval dus heel reëel en kan verder gepromoot worden (interne communicatie, laadpalen, overdekte stalling).

- Continual improvement

7

Maak de fietsenstalling overdekt en voorzie deze van laadpaal. Promoot fietsen via infobord en nieuwsbrief.

8

Breng het energieverbruik verder terug. Wees voorbereid op de toekomst, waarbij alternatieven voor fossiele brandstoffen moeten worden ingeschakeld, daarbij potenties van eigen terrein benutten. Een geactualiseerde energie-audit is daarbij een goed hulpmiddel.

Supply chain

General observation

Inkoop van duurzame en lokale producten heeft een groeiende aandacht. En ook is er meer aandacht gekomen voor het registreren van de trajecten tussen inkoop van producten (machines en hulpstoffen) en uitvoer (afval en recycling). Op het gebied van afvalverwerking zijn vorderingen gemaakt. In 2017 zullen de afvalstromen geïnventariseerd worden. Gewasbescherming en bemesting wordt minimaal gehouden, wat mogelijk is vanwege de constante kwaliteit van de spelonderdelen.

Specifieke toelichtingen

- Purchasing policies

Bij aankoop worden afstand en certificering naast kwaliteit en kosten in de afweging meegenomen. In de doelstelling van de club is een intentieverklaring duurzaamheid en maatschappelijke verantwoordelijk ondernemen opgenomen.

- Supply chain / economic multiplier

De horeca wordt gepacht en er is een goede samenwerking tussen pachter en golfclub. Inkoop van Fair Trade en biologische producten is echter nog beperkt. De horeca producten zijn overwegend lokaal geproduceerd. Omdat greenkeeping het machine-onderhoud grotendeels zelf uitvoert is het aantal vervoersbewegingen beperkt. Slijpen van kooien en messen gebeurt wel extern, maar dat is slechts 1x per jaar.

- Turfgrass inputs

Evenals tijdens de vorige audit geconstateerd zijn alleen gemiddelden van verbruik van gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen bekend. Dat heeft te maken met het registratiesysteem. Hierdoor is er onvoldoende zicht op het verbruik en het verminderen van hoeveelheden. Inmiddels is gestructureerde registratie breed in gang gezet door de hoofdgreenkeeper. Fairways worden niet bemest. En de hoeveelheden meststoffen die gebruikt worden op de greens en tees zijn gewoon voor (leemhoudende) zandgronden. Schimmels vormen de grootste bedreiging, vooral een gevolg van de toename van schaduw. Ook de oude opbouw van de greens, op zwart zand, werkt schimmeligroei in de kaart. Door het dunnen van het bos en door bosrandbeheer komt er meer lucht en licht op de greens. Vanaf 2016 worden de greens behandeld met Biofermit; een biologisch anti-schimmelmiddel. Overige preventieve maatregelen die worden ingezet zijn: prikken, bezanden en verticaal maaien. Er is geen groot plaagdieren probleem en daarom worden geen insecticiden toegepast. Spreeuwen worden met behulp van nestkasten verleid tot broeden; zij zijn notoire bestrijders van emelt. Bij te veel klaver op de fairway - een bijverschijnsel van het niet bemesten - wordt ingegrepen met chemicaliën. De bestrijding vindt in de vroege ochtend plaats met Primstar; bestrijding is dan het meest effectief, omdat de huidmondjes dan wijd open staan. Mechanische onkruidbestrijding heeft de voorkeur en vindt vooral op de greens plaats.

- Waste minimization, reuse and recycling

Afval wordt zo veel mogelijk gescheiden en gecertificeerd afgevoerd. Waar mogelijk wordt afval hergebruikt. Zo is er een plastic verzamelpunt bij het clubhuis. Hout wordt verwerkt in takkenrillen en het overschot gaat naar een biomassa energie bedrijf; maaisel en blad wordt extern gecomposteerd. Vervuilende afvalstoffen worden veilig opgeslagen en afgevoerd.

- Continual improvement

9

Onderzoek de overstap van benzine naar aspen; aspen is vele malen beter voor mens en milieu dan gewone benzine.

Pollution control

General observations

De golfclub heeft de beschikking over een actueel milieuzorgplan (2017) dat een overzicht geeft van de huidige situatie, veiligheid, ambities en acties per bedrijfsonderdeel (clubhuis, werkplaats en golfbaan). De milieuwetgeving wordt hierbij gevolgd. Er is voldoende milieubewustzijn en er worden trainingen op dit gebied gevolgd.

Specific observations

- Water Quality Analysis

Waterkwaliteitsmeting van het opgepompte water is op eigen initiatief verricht. De concentraties van residuen van pesticiden zijn dermate laag dat, gezien de foutmarge, hieraan geen conclusies verbonden kunnen worden. Bovenstreams van de golfbaan ligt extensieve landbouw, dus er wordt geen knelpunt verwacht. De kwaliteit is geschikt als beregeningswater.

- Waste water disposal

Afvalwater is aangesloten op het openbaar riool. Water afkomstig uit de vetput bij het clubhuis en de olie- vetafscheider bij de werkplaats wordt apart weggezogen en afgevoerd. Op de baan is geen sanitair aanwezig.

- Handling hazardous materials

Voor het gebruik van gevaarlijke stoffen in de baan zijn de greenkeepers opgeleid. Er wordt zorgvuldig gewerkt en de middelen die worden ingezet zijn in beperkte hoeveelheden aanwezig en veilig opgeslagen. Er is geen register van de voorraad en de toepassingsdata en hoeveelheden.

- Pollution prevention at the clubhouse & maintenance area

In 2016 is in de loods een nieuwe dubbelwandige dieseltank geïnstalleerd boven een vloeistofdichte vloer. De oude tank oude is gecertificeerd afgevoerd. De afsputplaats is vloeistofdicht en voorzien van een vet- en olieafscheider.

- Pollution prevention on the golf course

Pesticiden worden zeer voorzichtig en alleen bij gunstig weer lokaal gebruikt. Het gaat om lage hoeveelheden en altijd op voldoende afstand van water.

- Continual improvement

10

Registreer de voorraad gevaarlijke stoffen zodat er altijd een actueel inzicht.

Community

General observations

Er is voldoende contact met de maatschappij en de leden. Dat gaat grotendeels via bestaande, oude netwerken. Er is geen communicatieplan, maar de taken en verantwoordelijkheden zijn verdeeld en duidelijk. Er is een sterk bewustzijn van de verantwoordelijkheid jegens mens en natuur.

Specific observations

- Employment & Education

De golfclub heeft een klein personeelsbestand, bestaand uit 3 greenkeepers en (deeltijd-) medewerkers voor het clubmanagement en administratie. Daarnaast zijn er horeca medewerkers en is er een golfprofessional. Er is geregeld bijscholing op het gebied van grasbeheer, natuurwetgeving, milieu en gezondheid en veiligheid.

- Sustainability working group

Binnen de baancommissie is een GEO-werkgroep aangesteld die bestaat uit 5 leden (hoofdgreenkeeper, een landschapsarchitect, een energie-deskundige en clubleden met natuurkennis). Afstemming met greenkeeping, technische commissie, opstalcommissie en baancommissie zijn hiermee verankerd. De hoofd greenkeeper is zeer betrokken bij deze golfbaan; hij werkt ruim 25 jaar op deze baan, in navolging van zijn vader, en is dus letterlijk 'kind aan huis'.

- Community relations

Er zijn goede contacten met burens en lokale ondernemers. Een mooi voorbeeld is de verdraaiing van de driving range, waarbij men rekening houdt met naburige bewoners, zodat zij minder kans op afzwaaiende golfballen hebben. Een openbaar wandelpad loopt dwars door het terrein, voorzien van klaphek om fietsers te ontmoedigen.

Als club heeft men te maken met diverse overheden, waaronder Waterschap Vechtstromen. Helaas heeft het waterschap geen prioriteit bij het meer natuurlijk maken van de oevers van De Drienerbeek.

- Land use and cultural heritage

Cultureel erfgoed is volop aanwezig op deze baan. Hiermee wordt met zorg en trots omgegaan. Zo is de beukenlaan hersteld door deze opnieuw in te planten (2016). Recentere historie zijn de oude hoefijzerbunkers die bewaard zijn gebleven en zichtbaar gemaakt.

Parkeren gebeurt subtiel onder bomen, parallel langs de weg. Paden zijn verhard met puin en lava (stol). Schuilhutten en afvalbakken zijn van hout of met hout bekleed.

- Legal disputes

Er zijn geen juridische geschillen of planologische procedures gaande. Wel is er aandacht voor de verandering van de Natuurschoonwet, waarbij een landgoed minimaal uit 50% bos moet bestaan.

- Internal communications

Voor interne communicatie wordt gebruik gemaakt van website, nieuwsbrief, facebook en informatie bij de entree. Maar belangrijker is de praktische insteek die men kiest: iedere week komt de 'Bosbende' bijeen om greenkeeping te ondersteunen, bijvoorbeeld door het verwijderen van Amerikaanse vogelkers en braam.

- External communications

Externe communicatie met betrekking tot duurzaamheid blijft een punt van aandacht.

- Continual improvement

11

Maak een communicatieplan en denk vooral ook aan ruimte voor GEO-thema's op de website en het clubbulletin.

12

Verbeter het bestaande logboek van de baan commissie door hieraan de GEO activiteiten toe te voegen.

Conclusie

'Meer dan golf alleen' is geen loze kreet bij Golfclub Driene. Men gaat zorgvuldig om met haar 'goud': de rijkdom aan bomen en struiken (ongeveer 60 verschillende soorten !) en de historie van het Twentse landschap. Dat landschap is dankzij het vakkundige ontwerp van deze bosbaan bijzonder leesbaar en het is inspirerend om te zien hoe zorgvuldig hiermee wordt omgegaan.

Verbruikcijfers zijn lager dan gemiddeld bij een 9 holes baan en gaan geleidelijk verder omlaag. Wel zijn er enige zorgen over de waarborging van duurzaamheid en de haalbaarheid van maatregelen om verder te verbeteren. Er is op zo veel fronten tegelijk ingestoken dat dit wel veel vraagt van de GEO-werkgroep. Een integrale plankaart met landschapszones en deelgebieden is in ontwikkeling; een perfecte kapstok waaraan alle maatregelen op het gebied van inrichting en beheer worden gehangen. Planning en verdeling van verantwoordelijkheden zorgen voor implementatie van de maatregelen. Op gerichte locaties en op een selectief aantal sleutelsoorten kan de voorgenomen monitoring zorgen voor een vinger aan de pols.

De club heeft de verbeterpunten van de vorige audit goed opgepakt. Om gemotiveerde redenen is er wel wat blijven liggen, maar er is veel vertrouwen dat deze punten alsnog op korte termijn aandacht krijgen. Ook veel van de in de actuele audit genoemde verbeterpunten zijn al in gang gezet. Er is vooral nog te winnen op het gebied van communicatie en registratie; beiden van groot belang voor de waarborging.

Hoogtepunten

1

Dank zij de grote verscheidenheid aan habitats is er een hoge biodiversiteit . Met deze verscheidenheid wordt zorgvuldig omgegaan en vooral het beheer van bomen en bos is goed geregeld. Bosbeheer is toekomstgericht en gebaseerd op een heldere visie.

2

De baan heeft zich onmerkbaar gevleid in het aloude Twentse landschap met beekjes, door houtwallen omsloten kleine essen [= akkers], broekbosjes, boomgroepen, lanen en verspreide bebouwing. Door dit kleinschalige patroon en de doorsnijding met de Drienerbeek is er sprake van een sterke ecologische samenhang. Deze zal bij uitvoering van de EHS verder toenemen.

3

De relatief lage en gestaag dalende verbruikshoeveelheden zijn een goed bewijs van de inspanningen van de laatste jaren; verwacht wordt dat deze verder omlaag zullen gaan bij investering in energie-opwekking in eigen beheer.